

Monitoring polityk publicznych w zakresie usług społecznych marzec – kwiecień 2022

Spis treści

Wprowadzenie	3
Krajowe, kwestie ogólne	4
Projekt Strategii Rozwoju Usług Społecznych - informacje o działaniach rządu na rzecz deinstytucjonalizacji przedstawione senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej	4
Ustawa wdrożeniowa czeka na podpis Prezydenta	6
Umowa Partnerstwa i Fundusze Europejskie– negocjacje z Komisją Europejską	7
Usługi społeczne w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa	8
Rekomendacje krajowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji - uruchamiania stabilnych fundamentów do dalszego rozwoju usług społecznych oraz udziału w nich na zasadach partnerskich sektora społecznego.....	10
Osoby starsze i długotrwale chore	11
Minister zdrowia powołał członków Rady Organizacji Pacjentów	11
Raport NIK: Funkcjonowanie medycznej opieki geriatrycznej	12
Rodzina, Piecza zastępcza, dzieci i młodzież w instytucjach	13
Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.....	13
Osoby z niepełnosprawnościami.....	13
Założenia projektu ustawy o asystencji osobistej	13
Jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji	16
Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	16
Poszerzenie grupy realizatorów programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego.....	16
Osoby w kryzysie bezdomności	17
Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	17
Rządowy projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie sposobu finansowania programów mieszkaniowych	18
Wyniki konkursu w ministerialnym programie „Pokonać bezdomność”	18

Wprowadzenie

Monitoring przygotowany przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych, omawia ważne zmiany i propozycje zmian prawnych oraz prezentuje istotne dokumenty i działania z obszaru polskiej polityki społecznej odnoszącej się do usług społecznych w okresie marzec-kwiecień 2022 r.

W tym okresie przedstawicielka Ministerstwa Rodziny i Polityki prezentowała senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej działania Rządu dotyczące deinstytucjonalizacji, a na konferencji zorganizowanej przez Kancelarię Prezydenta zaprezentowano założenia do ustawy o asystencji osobistej.

Zespół ekspertów zaproszonych przez WRZOS opracował „Rekomendacje krajowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji - uruchamiania stabilnych fundamentów do dalszego rozwoju usług społecznych oraz udziału w nich na zasadach partnerskich sektora społecznego”. Dokument zaczęliśmy omawiać w regionach – pierwsze spotkanie miało miejsce [w kwietniu w Olsztynie](#).

Niniejszy raport jest czwartym raportem powstałym w ramach projektu „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowanego przez WRZOS z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Więcej informacji o projekcie znajdą Państwo na stronie <https://www.wrzos.org.pl/sektor-uslug-spoecznych/>

Projekt Strategii Rozwoju Usług Społecznych - informacje o działaniach rządu na rzecz deinstytucjonalizacji przedstawione senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej

W trakcie prac

W dniu 11.04 odbyło się posiedzenie senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej, podczas którego przedstawiona została informacja Ministra Rodziny i Polityki Społecznej o działaniach rządu na rzecz deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w Polsce¹.

Na początku Justyna Pawlak, dyrektor Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej przedstawiła główne kierunki działań jakie pojawiają się w przygotowywanym w Ministerstwie dokumencie: „**Strategia rozwoju usług społecznych**, polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.)”. Są to: rozwój usług środowiskowych, rozwój mieszkalnictwa wspomagane z koszykiem usług, rozwój asystencji osobistej, otwarcie domów pomocy społecznej na usługi środowiskowe, rozwój metody najpierw mieszkanie w obszarze przeciwdziałania bezdomności, rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Dyrektor Pawlak powiedziała także, że po przyjęciu strategii przez rząd zostanie powołany zespół do spraw realizacji strategii, w skład którego wejdą „przedstawiciele resortów, ale też przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych instytucji po to, żeby te działania, te wskaźniki, które w strategii zaproponowaliśmy, były sprawnie na bieżąco monitorowane i można było przedstawiać wnioski w celu dokonywania ewentualnych zmian”. Dalej relacjonowała ścieżkę, jaką przeszedł dokument mówiąc m.in. o prekonsultacjach, konsultacjach międzyresortowych czy opinii Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego i poinformowała, że **obecnie dokument został skierowany do rozpatrzenia przez Komitet Stały Rady Ministrów**.

Przedstawicielka Ministerstwa mówiła także o programie pilotażowym², w ramach którego mają być m.in.: opracowane krajowe wytyczne dotyczące procesu deinstytucjonalizacji, 20 samorządów ma opracować lokalne plany deinstytucjonalizacji, mają powstać rekomendacje do zmian prawnych.

W następnej części posiedzenia senatorowie zadawali pytania.

Senator Artur Dunin (KO) zapytał o termin wejścia pod obrady Rady Ministrów prezentowanego dokumentu.

Przewodniczący Komisji Jan Filip Libicki (PSL) pytał o pomysły Ministerstwa na przekonywanie do procesu deinstytucjonalizacji jednostek prowadzących instytucje całodobowe, a także o to czy Ministerstwo dostrzega, że organizacje pozarządowe są wielkimi sojusznikami w przeprowadzaniu tego procesu.

¹ Pełny zapis przebiegu posiedzenia: <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,9629,1.html>

² <https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-opracowanie-i-pilotazowe-wdrozenie-mechanizmow-i-planow-deinstytucjonalizacji-uslug-spolecznych>

Senator Magdalena Kochan (KO) zwróciła uwagę, że w procesie deinstytucjonalizacji „wielkich molochów, jakimi są domy pomocy społecznej” warto brać pod uwagę doświadczenia zdobyte „przy pójściu w stronę rodzinnych form pieczy zastępczej wobec dzieci”.

Senator Ryszard Majer (PIS) polemizując z senatorem Libickim zwrócił uwagę, że

„To nie jest tak, że jak przekażemy organizacjom pozarządowym realizację zadania z pomocy społecznej, to w magiczny sposób ono stanie się tańsze. Ono może stać się tańsze, gdy zaczniemy obniżać poziom jakości realizowanych usług, czyli np. zastąpimy umowy pracowników, które są umowami o pracę, umowami-zleceniami”.

Mówił także o sygnałach, że są problemy z otrzymaniem miejsca w DPS czy dostępem do usług środowiskowych.

Zabierając głos po raz drugi Senator Magdalena Kochan zauważyła, że deinstytucjonalizacja prowadzi do tego, że miejsc pracy może być więcej.

Odpowiadając na pytania senatorów Dyrektor Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej Justyna Pawlak zapowiedziała, że **strategia rozwoju usług społecznych ma być przekazana na posiedzenie Rady Ministrów w maju.**

Zobowiązała się do przedstawienia komisji senackiej dokumentu opisującego ministerialne programy związane z deinstytucjonalizacją, a także już funkcjonujące centra mieszkalno-opiekuńcze.

Dyrektor Pawlak zapowiedziała też, że w momencie, kiedy będą gotowe krajowe wytyczne dotyczące procesu deinstytucjonalizacji, to przedstawiciele Ministerstwa pojadą rozmawiać i edukować o nich w samorządach.

Odnosząc się do pytania o organizacje pozarządowe reprezentantka Ministerstwa powiedziała:

„Jeżeli chodzi o organizacje pozarządowe, o to, o czym pan przewodniczący powiedział, to my jak najbardziej jesteśmy na tak. Nawet ostatnio, kiedy były spotkania i były prezentowane centra usług społecznych z Wielkopolski, widzieliśmy, że tam w niektórych miejscach jest silna współpraca z organizacjami pozarządowymi. Tam, gdzie są mocne organizacje pozarządowe, gdzie w ogóle są organizacje pozarządowe, to widzimy, że w kontekście procesu deinstytucjonalizacji samorządy powinny mocno to przebadać i współpracować, zbadać, które zadania mogłyby prowadzić organizacje pozarządowe. Myślę, że to jest ważne i potrzebne. Nie chodzi tu o to, żeby wszystko przeprowadzał samorząd. Ważna jest współpraca i tam, gdzie są zasoby organizacji pozarządowych, trzeba je wykorzystać”.

Dalej Justyna Pawlak zgodziła się na ważność wykorzystania doświadczeń z pieczy zastępczej, o których wspominała senator Kochan. Zaś odnosząc się do wypowiedzi Senatora Majera na temat dostępności usług, opowiedziała o programie „Opieka 75+”, z którego korzysta ponad 500 gmin i jest jej zdaniem rozwojowy. Zwróciła również uwagę na domy pomocy społecznej:

„Obecnie na 826 domów pomocy społecznej 70% domów ma do 100 mieszkańców, a 30% – ponad 100 mieszkańców, tak więc w tych 30% będziemy musieli zobaczyć, jak to wygląda. Być może te domy zdecydują się na to, żeby trochę otworzyć się na usługi środowiskowe”.

Wspomniała także o współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi poprzez zlecenie im usług sąsiedzkich, podając przykład Ełku, gdzie jej zdaniem dobrze to działa.

Dalej w trakcie posiedzenia senator Ryszard Majer odniósł się do kwestii współpracy z organizacjami pozarządowymi:

„Mam taką wielką potrzebę dodania jeszcze kilku zdań na temat tego, żeby z tego naszego posiedzenia nie wyszło, że my jesteśmy zwolennikami albo nie jesteśmy zwolennikami większego udziału organizacji pozarządowych w systemie pomocy społecznej. Ja uważam – a mówię to z pozycji osoby, która ileś lat kontrolowała system pomocy społecznej i placówki zarówno publiczne, jak i niepubliczne – że to, co jest ważne, co jest w moim przekonaniu naszym priorytetem, jako osób, które stanowią prawo, a w sposób pośredni również stanowią standardy, to takie urządzenie systemu pomocy społecznej, żeby niezależnie od podmiotu, który to prowadzi, niezależnie od podmiotu założycielskiego, od podmiotu wykonawczego, niezależnie od tego, kto to prowadzi, czy to będzie samorząd, czy to będzie organizacja pozarządowa, czy to będzie placówka komercyjna, bo przecież mamy też placówki zupełnie komercyjne, placówki niepubliczne, które prowadzą to na podstawie ustawy o działalności gospodarczej, jakość usług dla osób z niepełnosprawnościami, jakość usług dla osób starszych była wysoka, tak jak powiedziałem, niezależnie od tego, kto będzie to prowadził”.

Tę wypowiedź poparła Senator Magdalena Kochan:

„Ale tak jest, Panie Przewodniczący, bo chodzi o to, żeby osoby niesamodzielne miały zapewnione standardy opieki na najwyższym poziomie, żeby one się czuły zaopiekowane i czuły się podmiotem, a nie przedmiotem działalności”.

Kolejne posiedzenie Komisji poświęcone rozwojowi usług społecznych zaplanowano w formie wyjazdowej – mam być połączony z wizytą w Kluczborku i Krapkowicach.

Ustawa wdrożeniowa czeka na podpis Prezydenta

W trakcie prac

Ustawa wdrożeniowa, czyli „ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027” została pod koniec kwietnia uchwalona³ przez Sejm z przyjęciem części poprawek Senatu i przekazana do podpisu prezydenta⁴.

Przypomnijmy, że ustawa reguluje zasady realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Krytyka sposobu powoływania Komitetów Monitorujących sformułowana przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych⁵ pozostaje w mocy. Art. 17 ust. 1 ustawy w dalszym ciągu

³ [https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/2022_u/\\$file/2022_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/2022_u/$file/2022_u.pdf)

⁴ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=1C5D59DA55A405AEC12587F0004A90BB>

⁵ <https://publicystyka.ngo.pl/stanowisko-organizacji-spolesczenstwa-obywatelskiego-do-projektu-ustawy-o-zasadach-realizacji-zadan-finansowanych-ze-srodkow-europejskich-w-perspektywie-finansowej-2021-2027>

zostawia kompetencje do wyłaniania organizacji pozarządowych mających wchodzić w skład Komitetów Monitorujących Radzie Działalności Pożytku Publicznego.

Umowa Partnerstwa i Fundusze Europejskie– negocjacje z Komisją Europejską

W trakcie prac

23 marca Minister Funduszy i Polityki Regionalnej Grzegorz Puda spotkał się z Normundsem Popensem zastępcą dyrektora generalnego Departamentu Polityki Regionalnej Komisji Europejskiej w ramach negocjacji formalnych Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027⁶.

Na stronie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> czytamy:

Podczas spotkania zostało potwierdzone, że wcześniejsze robocze ustalenia tekstu Umowy Partnerstwa zostaną uzupełnione o nowe uwarunkowanie, jakim jest konflikt zbrojny na Ukrainie i wynikający z niego kryzys związany z napływem uchodźców, oraz że zostanie to również odzwierciedlone w zakresie wsparcia celu polityki 4 – Europa bliżej obywateli.

Negocjacje z Unią Europejską mają się zamknąć w ciągu 9 spotkań. Spotkania zaczęły się w styczniu.

Przypominamy, że Umowa Partnerstwa (UP) to podstawowy dokument określający sposób wykorzystania przez kraj członkowski Unii Europejskiej funduszy unijnych na realizację własnych celów rozwojowych. Obecnie procedowana Umowa ma dotyczyć wydatkowania funduszy europejskich w latach 2021-2027.

W marcu 2022 rząd oficjalnie przekazał do Komisji Europejskiej projekt programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027⁷ (który zastąpi program Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020). Z kolei samorządy województw przekazały do Komisji Europejskiej projekty programów regionalnych. W programach tych znaczna część środków będzie przeznaczona na inwestycje służące walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, aktywizacji grup w trudnej sytuacji, rozwojowi usług społecznych i ekonomii społecznej. Przekazanie tych dokumentów to początek formalnego dialogu strony polskiej z Komisją Europejską na temat ostatecznego kształtu programów.

⁶ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/aktualnosci/umowa-partnerstwa-negocjacje-z-komisja-europejska/>

⁷ <https://www.power.gov.pl/media/108160/UchwalaRM.pdf>

Usługi społeczne w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

Weszło w życie

Agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę spowodowała przybycie do Polski dużej liczby uchodźców. To zjawisko może spowodować pewne utrudnienia w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁸ przyznała obywatelom Ukrainy, którzy zadeklarowali zamiar dalszego pozostania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej szereg uprawnień. Należą do nich: możliwość podjęcia legalnej pracy czy prowadzenia działalności gospodarczej, dostępu do świadczeń zdrowotnych na zasadach podobnych do obywateli polskich, prawo do pomocy m.in. w zakwaterowaniu, wyżywieniu czy bezpłatnej pomocy psychologicznej; prawo do niektórych świadczeń: rodzinnych, 500+, świadczeń z pomocy społecznej (np. zasiłki, pomoc interwencyjna), Dobry Start, rodzinny kapitał opiekuńczy, dofinansowanie obniżenia opłaty rodziców za pobyt dziecka w żłobku, pomoc żywnościowa. Ustawa dała także wojewodom prawo do pomocy uchodźcom z Ukrainy w postaci m.in.: zakwaterowania czy zapewnienia całodziennego wyżywienia zbiorowego.

Szacuje się, że od rozpoczęcia wojny (24 lutego 2022) do Polski przybyło około 3 mln osób. Wśród nich są osoby starsze⁹, osoby z niepełnosprawnościami¹⁰, dzieci w pieczy zastępczej lub pozbawione opieki. Są to zatem osoby należące do grup wskazanych w projekcie krajowej Strategii Rozwoju Usług Społecznych jako kluczowi odbiorcy usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej i adresaci działań związanych z deinstytucjonalizacją.

Wspomniana wyżej ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa na potrzeby dzieci przybywających na terytorium Polski wprowadza do systemu prawnego instytucję opiekuna tymczasowego¹¹. Opiekun tymczasowy ma być ustanawiany przez sąd opiekuńczy i ma reprezentować oraz sprawować pieczę nad osobą i majątkiem małoletniego obywatela Ukrainy. Nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego ma sprawować ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych. Opiekun tymczasowy może mieć pod opieką więcej dzieci, a w przypadku, gdy dzieci przybyłe z ukraińskich instytucji pieczy zastępczej przyjechały do Polski wraz z osobą sprawującą nad nimi pieczę, ta osoba zostaje w Polsce

⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/583>

⁹ Wg. szacunków rządu to około 3,4% uchodźców z Ukrainy

¹⁰ Media donosiły w drugiej połowie kwietnia 2022, że wśród uchodźców najczęściej było seniorów i osób z niepełnosprawnościami <http://niepelnosprawni.pl/ledge/x/2003882>. Nie znamy niestety żadnych oficjalnych danych na temat jak liczna to jest grupa. Możemy szacować, że jeżeli w Ukrainie osoby z niepełnosprawnościami wg różnych danych stanowiły od ok. 6,5% populacji do ok. 14,8% to w Polsce może ich być od około 195 000 do około 444 000.

¹¹ Art. 25, Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

ich opiekunem tymczasowym¹², nawet w przypadku, gdy jest to dużo dzieci – ustawa nie ustanawia górnych limitów liczby dzieci w pieczy pod opieką jednego opiekuna tymczasowego. Nowelizacja omawianej ustawy z 23 marca 2022 roku wprowadza obowiązek zatrudniania przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie dodatkowej osoby do pomocy opiekunowi¹³, jeżeli ten ma pod opieką więcej niż 15 dzieci. To znaczy w praktyce, że dzieci z instytucjonalnych form pieczy zastępczej przybyłe z Ukrainy do Polski mają inne standardy dotyczące liczby opiekunów niż dzieci polskie – dla dzieci polskich obowiązuje standard jednego opiekuna na troje dzieci¹⁴.

Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa ustanawia także możliwość pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenie rodzinnego domu dziecka w stosunku do ukraińskich dzieci przez obywateli Ukrainy, których pobyt t na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na mocy tej ustawy i którzy nie spełniają warunków dotyczących rodzin zastępczych lub prowadzących rodzinne domy dziecka w zakresie niezbędnych szkoleń.

Art. 27 ustawy z 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy stwarza też możliwość prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci będących obywatelami Ukrainy pomimo niespełnienia warunków, o których mowa w art. 106 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a te warunki to m.in.: tylko jedna placówka tego typu w jednym budynku, brak bezpośredniego sąsiedztwa na tej samej nieruchomości i w tym samym budynku z, m.in.: młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi, jednostkami organizacyjnymi wymiaru sprawiedliwości, hospicjami, zakładami opiekuńczo-leczniczymi. Oznacza to, że placówki dla dzieci ukraińskich (w odróżnieniu od dzieci polskich) mogą być umieszczane po kilka w jednym budynku czy sąsiadować z hospicjami, więzieniami czy szpitalem zakaźnym¹⁵.

Ustawa przewiduje również możliwość niestosowania określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej standardów (takich jak warunki lokalowe, liczba dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych czy wykształcenie personelu) dotyczących placówek pieczy zastępczej. To odstępianie od standardów ma być uwarunkowane zgodą wojewody (albo starosty lub marszałka województwa).

Wielu uchodźców z Ukrainy nie znalazło też miejsc zamieszkania w domach czy mieszkaniach prywatnych i mieszkają w różnej wielkości ośrodkach. Największy z nich znajdujący się w podwarszawskim Nadarzynie może pomieścić do 20 000 osób. W takich ośrodkach są również osoby,

¹² Nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z 23 marca 2022 roku, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/683>

¹³ W wymiarze czasu pracy co najmniej 8 godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu, na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia. Art. 3c ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z 23 marca 2022 roku wprowadzony nowelizacją z 23 marca 2022.

¹⁴ Art. 99 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/447>

¹⁵ Krótkie porównanie ukraińskiego i polskiego systemu wsparcia dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej przygotowało Stowarzyszenie Interwencji Prawnej - <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/udostepniamy-broszure-dziecko-bez-opieki-w-polsce-i-ukrainie/>

które mieszają tam dłużej niż miesiąc¹⁶. Tymczasowe miejsca zakwaterowania dla uchodźców mogą też być lokalizowane na mocy specustawy w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich¹⁷.

Rekomendacje krajowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji - uruchamiania stabilnych fundamentów do dalszego rozwoju usług społecznych oraz udziału w nich na zasadach partnerskich sektora społecznego

Zespół ekspertów zaproszonych przez WRZOS w składzie: Anna Bugalska, Karolina Cyran-Juraszek, Mirosław Grewiński, Michał Guć, Monika Michniewicz, Cezary Miżejewski, Wiesława Przybysz, Marek Rymśa, Zbigniew Wejzman, Krzysztof Więckiewicz, Jan Jakub Wygnański opracował dokument o nazwie „Rekomendacje krajowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji - uruchamiania stabilnych fundamentów do dalszego rozwoju usług społecznych oraz udziału w nich na zasadach partnerskich sektora społecznego”. Dokument zwraca szczególną uwagę na rolę organizacji obywatelskich, przedsiębiorstw społecznych i innych podmiotów ekonomii społecznej w programowaniu rozwoju usług środowiskowych.

Zachęca do dialogu publiczno-społecznego przy planowaniu działań rozwojowych związanych z usługami społecznymi i wsparciem procesu deinstytucjonalizacji. Rekomendacje nieprzypadkowo zostały sformułowane właśnie teraz, gdy kończą dobiegają prace nad Strategią Rozwoju Usług Społecznych 2021-2030 z perspektywą do 2035 roku, a w samorządach województw rozpoczynają się prace nad regionalnymi planami rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Realizacja tych planów będzie finansowana m.in. z Funduszy Europejskich. Warto zaznaczyć, że na rozwój usług społecznych polskie regiony przeznaczyły z Europejskiego Funduszu Europejskiego kwotę ok. 1,5 mld euro.

Rekomendacje zachęcają do stworzenia w każdym z regionów przestrzeni do dyskusji o wyzwaniach związanych z usługami i o pożądanych kierunkach działań w tej dziedzinie. W Rekomendacjach czytamy:

„Regionalne zespoły/grupy/platformy usług społecznych powinny powstać przy samorządach wojewódzkich jako ciała konsultacyjno-doradcze stanowiące systemowe wsparcie dla działań programowych, będące jednocześnie organizatorem dyskusji i inspiratorem zmian.”

„Zespół ma być gremium roboczym, eksperckim, reprezentującym różne grupy interesariuszy, które umożliwiają kreowanie rozwoju usług społecznych, promowanie

¹⁶ Przy okazji zwracamy uwagę na protesty osób znajdujących się w zamkniętych ośrodkach dla uchodźców, gdzie przybywają uchodźcy z innych państw. Protesty dotyczą przedłużających się procedur postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce i braku możliwości opuszczenia ośrodków zamkniętych, w których te osoby przebywają. Patrz np.: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/kmpt/wizytacja-ad-hoc-kmpt-w-strzezonym-osrodku-dla-cudzoziemcow-w-lesznawoli-protest-glodowy>

¹⁷ Art. 101 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z 23 marca 2022 roku

dobrych rozwiązań i poszerzanie wiedzy uczestników dyskusji nad materiałami programowymi.”

Rekomendacje będą przedmiotem dyskusji w regionach w ramach cyklu 16 seminariów regionalnych i podstawą do wypracowania rekomendacji regionalnych. Informacje o seminariach można znaleźć na stronie [WRZOS](#).

Będziemy towarzyszyli tej dyskusji i w kolejnych raportach będziemy informowali na jakim etapie toczą się regionalne dyskusje przy budowaniu regionalnych platform współpracy w zakresie usług społecznych i DI.

Rekomendacje dostępne są na stronie WRZOS:

<https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/rekomendacje-krajowe-w-zakresie-wdrazania-strategii-rozwoju-uslug-spoecznych-i-deinstytucjonalizacji/>

Osoby starsze i długotrwale chore

Minister zdrowia powołał członków Rady Organizacji Pacjentów

Warto odnotować też rozwój współpracy Ministerstwa Zdrowia z organizacjami społecznymi skupiającymi pacjentów. Minister zdrowia powołał członków Rady Organizacji Pacjentów¹⁸. Przewodniczącym Rady został, podobnie jak w działającym w zeszłym roku zespole ds. spraw opracowania projektu strategii współpracy Ministerstwa Zdrowia z organizacjami pacjentów, ks. Arkadiusz Nowak. W skład Zespołu weszło 15 osób. Organizacje reprezentowane to: Polski Związek Niewidomych, Federacja Stowarzyszeń Amazonek, Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej, Fundacja Rodzić po Ludzku, Polskie Towarzystwo Wspierania Osób z Nieswoistymi Zapaleniami Jelita „J-elita”, Federacja Pacjentów Polskich, Stowarzyszenie na Rzecz Walki z Chorobami Nowotworowymi SANITAS, MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę, Fundacja MY Pacjenci, Fundacja Urszuli Jaworskiej, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, Polska Koalicja Pacjentów Onkologicznych oraz Stowarzyszenie Pomocy Chorym na GIST, Związek Stowarzyszeń Koalicja „Na Pomoc Niesamodzielnym”, Polska Federacja Stowarzyszeń Chorych na astmę alergię i POCHP, Fundacja OnkoCafe-Razem Lepiej, Alivia – Fundacja Onkologiczna, Fundacja „Pokonaj raka”, Stowarzyszenie Walki z Rakiem Jajnika Niebieski Motyl, Stowarzyszenie Neurofibromatozy Polska Alba Julia, Fundacja OmeaLife.

Najważniejszym zadaniem Rady będzie konsultowanie projektów legislacyjnych.

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/minister-zdrowia-powolal-czlonkow-rady-organizacji-pacjentow>

Raport NIK: Funkcjonowanie medycznej opieki geriatrycznej

Funkcjonujący w Polsce system opieki geriatrycznej, która zajmuje się schorzeniami wieku podeszłego nie zapewnia seniorom prawidłowej i wystarczającej pomocy – wynika z raportu dotyczącego funkcjonowania opieki geriatrycznej w Polsce przygotowanego przez Najwyższą Izbę Kontroli¹⁹.

W raporcie NIK wskazuje m.in. brak przepisów określających standardy opieki geriatrycznej, a także jej organizacji i funkcjonowania, które mogłyby poprawić jakość i dostępność takich świadczeń.

W badanym przez NIK okresie (styczeń 2017 – październik 2021) starsi mieszkańcy niektórych województw mieli znacznie utrudniony do niej dostęp – w Warmińsko-Mazurskim nie zorganizowano ani jednego oddziału geriatrycznego, a w Podlaskiem i Zachodniopomorskiem zaledwie po jednym. Kluczowym problemem był brak specjalistów w tej dziedzinie, zarówno lekarzy jak i pielęgniarek, a także, mimo uznania geriatryi za priorytetową dziedzinę medycyny, brak kompleksowych rozwiązań służących jej rozwojowi.

NIK wskazuje także, że w pięciu województwach najważniejsze wskaźniki dotyczące dostępności leczenia geriatrycznego nie zmieniły się, albo się wręcz pogorszyły.

NIK wskazuje również w raporcie rekomendacje dla Ministerstwa Zdrowia:

- stworzenie systemu wsparcia organizacyjnego i finansowego dla podmiotów leczniczych, sprzyjającego podejmowaniu decyzji o utworzeniu nowych oddziałów i poradni geriatrycznych;
- zwiększenie atrakcyjności specjalizacji w dziedzinie geriatryi, co wpłynie na zwiększenie zainteresowania lekarzy wyborem tej specjalizacji;
- wprowadzenie do stosowania w drodze przepisów powszechnie obowiązujących standardów organizacyjnych opieki geriatrycznej, na podstawie delegacji przewidzianej w art. 22 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej.

¹⁹ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/system-opieki-geriatrycznej.html>

Rodzina, Piecza zastępcza, dzieci i młodzież w instytucjach

Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich

W trakcie prac

W kwietniu do sejmu wpłynął rządowy projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich²⁰. Projekt dotyczy „kompleksowego uregulowania problematyki nieletnich, których zachowanie wymaga interwencji organów państwowych”. Projekt powstał w Ministerstwie Sprawiedliwości i był konsultowany publicznie latem ubiegłego roku. Projekt przewiduje m.in.: utworzenia nowych zamkniętych placówek dla nieletnich – okręgowych ośrodków wychowawczych. Te ośrodki miałyby być dwóch rodzajów: projekt przewiduje ośrodki dla nieletnich w normie intelektualnej oraz dla nieletnich z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i w stopniu umiarkowanym²¹.

To rozwiązanie w czasie konsultacji publicznych krytykowała Helsińska Fundacja Praw Człowieka²² ze względu na zawarte w proponowanych przepisach rozwiązanie obligujące sądy rodzinne do przeprowadzenia, w ciągu trzech miesięcy od dnia wejście w życie nowych rozwiązań, oceny zasadności przeniesienia wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych do nowego typu jednostki resocjalizacyjnej.

My zwracamy uwagi na poszerzenie katalogu instytucji całodobowych zamiast rozwijania wsparcia środowiskowego.

Osoby z niepełnosprawnościami

Założenia projektu ustawy o asystencji osobistej

W trakcie prac

W czasie *II Forum Deinstytucjonalizacji: uspołecznienie, upodmiotowienie, personalizacja*²³ zaprezentowano projekt założeń ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami. Koncepcja ta została przyjęta przez Radę do spraw Społecznych Narodowej Rady Rozwoju 21 lutego 2022 i opisuje główne rozwiązania jakie miałyby się znaleźć w takiej ustawie.

²⁰ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=A27ECCA53CBE985EC125882B0043A4F7>

²¹ Art. 186-194 projektowanej ustawy

²² <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12349403/12805117/12805120/dokument518553.pdf>

²³ Konferencja zorganizowana przez Kancelarię Prezydenta RP - <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/narodowa-rada-rozwoju/aktualnosci/forum-deinstytucjonalizacji-w-palacu-prezydenckim-,52265>

W koncepcji możemy przeczytać, że:

Celem proponowanego rozwiązania legislacyjnego jest systemowe uregulowanie korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami z asystencji osobistej i stworzenie w ten sposób trwałych warunków dla osób z niepełnosprawnościami do realizacji pełnego, samodzielnego życia, ze szczególnym uwzględnieniem pełnienia różnych ról społecznych i zawodowych. W chwili obecnej asystencja osobista jest realizowana w ramach rocznych programów i projektów, które nie gwarantują kontinuum świadczenia tej usługi ani nie trafiają do większości osób, które tej usługi potrzebują.

Asystencja osobista wg tej propozycji ma być zdefiniowana jako usługa społeczna

o charakterze spersonalizowanego wsparcia (w relacji jeden na jeden) dopasowanego do użytkownika usługi, niezbędnego do prowadzenia niezależnego życia.

Zaś najważniejszym celem tej usługi będzie

aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami. Usługa asystencji osobistej to wzmacnianie potencjału, który jest w człowieku, a który bez niej nie będzie miał szansy ani się ujawnić, ani się rozwinąć.

Przedstawiona koncepcja ustawy ma być rozwiązaniem systemowym, które zapewni ciągłe i niezagrożone finansowanie usługi asystencji osobistej. Ma być to zadanie zlecone (samorządom gminnym) i finansowane z budżetu państwa.

Uprawnionymi do korzystania z tej usługi będą osoby w wieku od 16 do 65 roku życia posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Takie określenie grupy odbiorców odpowiada na założenie przyjęte w tej koncepcji ustawy, że asystencja osobista ma służyć głównie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Uzasadnienie propozycji ustanowienia górnej granicy wieku osób uprawnionych powołuje się na „naturalność” procesu nabywania ograniczeń funkcjonalnych, do których można się „przygotować”.

Prawo do asystencji ma być udzielane przez powiatowe zespoły ds. asystencji osobistej przy powiatowych centrach pomocy rodzinie i ma mieć formę decyzji administracyjnej. Posiedzenie tego zespołu mają się odbywać wyłącznie z udziałem osoby z niepełnosprawnością, której ma dotyczyć decyzja. Ponadto założenia ustawy przewidują, że

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się ponadto możliwość udziału w posiedzeniu powiatowego zespołu osoby wspomagającej, w tym umożliwiającej komunikację (np. tłumacza języka migowego, osoby tłumaczącej wypowiedzi, stosującej alternatywne sposoby komunikowania się).

Projekt przewiduje także podpisanie trójstronnego kontraktu pomiędzy użytkownikiem asystencji osobistej, asystentem osobistym osoby z niepełnosprawnością oraz usługodawcą (czyli gminą lub powiatem).

Zakres ma obejmować następujące obszary:

1) wspieranie w podejmowaniu aktywności życiowej, komunikowaniu się z otoczeniem i w działaniach społecznych;

- 2) *wspieranie w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymaniu higieny osobistej;*
- 3) *wspieranie w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wypełnianiu ról w rodzinie;*
- 4) *wspieranie w przemieszczaniu się poza miejscem zamieszkania;*
- 5) *wspieranie w podejmowaniu aktywności zawodowych;*
- 6) *wspieranie w podejmowaniu aktywności edukacyjnych i kulturalnych;*
- 7) *wspieranie w podejmowaniu aktywności wyjazdowych;*
- 8) *wspieranie w wykonaniu czynności zaleconych przez lekarza.*

Prawo do usługi asystencji osobistej ma nie wykluczać prawa do niektórych innych usług społecznych, co ciekawe, zarówno tych do usług całodobowych, jak i tych środowiskowych, np. do:

- *prawa do korzystania z usług placówki zapewniającej całodobową opiekę – użytkownik usługi ma wówczas prawo do połowy wymiaru przyznanych godzin;*
(...)
- *prawa do korzystania z mieszkalnictwa wspomaganego;*

Organizowanie oraz świadczenie usługi asystencji osobistej ma być w całości finansowane z budżetu państwa przez powiat lub gminę jako zadanie zlecone, a ich koszty mają być w całości pokrywane ze środków publicznych.

W dokumencie pojawiają się także szacunki liczby osób, które skorzystają, z tego rozwiązania oraz szacunki kosztów realizacji tej usługi. Szacuje się, że z usług asystencji osobistej skorzysta około 10% spośród osób w wieku produkcyjnym, które posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności – tj. około 40 tysięcy osób. Szacunkowe koszty to około 2 mld. zł rocznie. W dokumencie znajdziemy też informację, że dotychczas od początku 2020 roku z usług asystentów osobistych skorzystało łącznie około 14 400 osób²⁴.

Wydaje się, że założenia ustawy to krok we właściwą stronę. Pokrywa się z główną ideą przyświecającą procesowi deinstytucjonalizacji, jaką jest upodmiotowienie osób, które muszą korzystać z usług społecznych. Jest też wymieniane w strategicznych dokumentach rządowych. Wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami jest priorytetem I 3.2 w przyjętej przez Rząd w lutym 2021 Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami²⁵. Wprowadzenie usługi asystencji osobistej pojawia się także w projekcie Strategii Rozwoju Usług Społecznych²⁶ w wykazie szczegółowych celów strategicznych w obszarze *Niezależne życie – wsparcie osób z niepełnosprawnościami*, w celu szczegółowym nr 2: *Wsparcie rodziny realizującej opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie w zakresie realizacji usług*, jako kierunek działań numer 7.

²⁴ Asystencja osobista realizowana jest w Polsce w ramach rocznych projektów i programów

²⁵ <https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218>

²⁶ Odwołujemy się do projektu, ponieważ Strategia nie została jeszcze przyjęta

Jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji

Opublikowano jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji²⁷. Ostatni raz ustawa była zmieniana w styczniu 2022²⁸, a zmiany dotyczyły podwyższenia granicznej kwoty łącznej sumy świadczeń, które jeszcze uprawniają do otrzymania świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji z 1700 do 1750 zł. Wprowadzona także analogiczną do rent i emerytur waloryzację tej kwoty.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Poszerzenie grupy realizatorów programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego

Weszło w życie

Pod koniec kwietnia poszerzono grupę podmiotów realizujących program pilotażowy w centrach zdrowia psychicznego²⁹. Dotychczas było to 41 ośrodków, powstaną 34 nowe, zatem teraz będzie ich 75 w całym kraju. Przypomnijmy, że zgodnie z art. 5a Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³⁰:

„Podmiot leczniczy prowadzący centrum zdrowia psychicznego zapewnia kompleksową opiekę zdrowotną nad osobami z zaburzeniami psychicznymi na określonym obszarze terytorialnym w formie pomocy doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej”.

Z kolei w samym rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego czytamy, że

²⁷ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 kwietnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/1006>

²⁸ Ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/218>

²⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/955>

³⁰ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/685>

*„Celem pilotażu jest **przetestowanie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej** opartego na centrach zdrowia psychicznego w aspektach organizacji, finansowania, jakości oraz dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej”³¹.*

W centrach usługi świadczone są w formie otwartej. Wg. założeń, aby pacjent dostał pomoc, wystarczy, że przyjdzie do centrum (bez zapisywania się i umawiania wcześniej). W pilnych przypadkach ma uzyskać niezbędne świadczenie nie później niż 72 godziny od zgłoszenia.

Pilotaż wg. aktualnej wersji rozporządzenia ma trwać do 31 grudnia 2022 r.³².

Osoby w kryzysie bezdomności

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

W trakcie prac

Sejm zajmował się w marcu i kwietniu poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego³³. Ustawa została przyjęta i 29 kwietnia przekazana Prezydentowi do podpisu. Zmiana wprowadzana ustawą ma na celu zapewnienie najemcom prawa do lokalu zamiennego oraz pokrycia kosztów przeprowadzki w związku z koniecznością remontu lub rozbioru budynku, który wymaga opróżnienia. Na podstawie dotychczasowych przepisów obowiązek zapewnienia takiego lokalu miały gminy, ale 31 grudnia 2021 wyznaczono jako termin graniczny obowiązywanie tego przepisu. Wg przyjętych zmian został on wydłużony do 31 grudnia 2024 r.

W uzasadnieniu do projektu ustawy możemy przeczytać:

Zmiana będzie miała wpływ na budżety jednostek samorządu terytorialnego, przy czym nie ma możliwości jego oszacowania ponieważ nie jest znana liczba budynków stanowiących własność osób fizycznych zasiedlonych przed laty w trybie administracyjnym, nie znany jest również ich stan techniczny.

I dalej:

³¹ Art. 3 Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/2086>

³² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/2364>

³³ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=623BB91639824045C12587F2003B6926>

Projekt dotyczy często osób w złej sytuacji materialnej i życiowej. Państwo zaś, mając możliwości zapewnienia zabezpieczenia społecznego obywatelom, powinno z nich korzystać.

Wydaje się zatem, że ta zmian może mieć pozytywny wpływ na stopień zjawiska bezdomności w Polsce, jednak jego oszacowanie jest trudne.

Rządowy projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie sposobu finansowania programów mieszkaniowych

W trakcie prac

Sejm zajął się projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie sposobu finansowania programów mieszkaniowych³⁴. Jest to rządowy projekt, konsultowany na jesieni zeszłego roku³⁵. Projekt zdaniem wnioskodawcy „dotyczy usprawnienia mechanizmu finansowania programu budownictwa socjalnego i komunalnego obejmującego bezzwrotne finansowe wsparcie z budżetu państwa na rozwój budownictwa zaspokajającego potrzeby mieszkaniowe osób o niższych dochodach”.

W jego ramach proponuje się m.in.: zmianę nazewnictwa ustaw dotyczących wsparcia budownictwa mieszkalnego, ale też ustanowienie bezterminowego funkcjonowania Funduszu Dopłat i poszerzenie jego potencjalnych beneficjentów o powiaty (które będą mogły ubiegać się o środki na realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych obejmujących tworzenie niezbędnej infrastruktury technicznej lub infrastruktury społecznej, pod warunkiem powiązania przedsięwzięcia z realizacją jednego z przedsięwzięć lub inwestycji o charakterze mieszkaniowym wskazanych ustawowo).

Wydaje się, że mimo, że sam przedmiot ustawy nie dotyczy bezpośrednio deinstytucjonalizacji usług społecznych, to jednak jej tematyka dotyczy jednego z problemów społecznych, na który odpowiedzią są środowiskowe usługi społeczne. Wydaje się też, że rozwiązania przewidziane w projekcie ustawy mogą się przyczynić do rozwoju nieinstytucjonalnych form wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności.

Wyniki konkursu w ministerialnym programie „Pokonać bezdomność”

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej ogłosiło wyniki konkursu w ramach programu „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”³⁶. W tym roku, podobnie jak w roku

³⁴ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=78BE7B85D182CD90C12588160049E3BC>

³⁵ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12351303/katalog/12815468#12815468>

³⁶ <https://www.gov.pl/web/rodzina/55-mln-zl-na-walke-z-kryzysem-bezdomnosci>

poprzednim, na działania nakierowane na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności przeznaczono łącznie 5,5 mln zł.